

[I. Malecki — PLR], socialistickému demokratizmu a jeho úlohe v boji proti technokratizmu vo vzťahu k vedeckému vývoju [Ju. Minkov], predstavám o sociálnej determinácii vedy, [E. Mirskaja], stratégií rozvoja vedy ako formy riadenia vedy v súlade so sociálnymi cieľmi [K. Müller — ČSSR], vedeckej diagnóze sociálnych protirečení — stimuly a bariéry v podmienkach socializmu [Ž. Nedev — BER], vede a sociálnym cieľom v socialistickej spoločnosti [S. Provanžnik — ČSSR].

Každý z príspevkov vyvolal širokú diskusiu, v rámci ktorej sa kryštali- zovali postoje jednotlivých autorov, ale i delegácií.

Na záver rokovania bol prijatý protokol, v rámci ktorého bola spresnená spolupráca socialistických krajín v oblasti vedy o vede na ďalšie obdobie.

Ján Dubnička

PRÍSPEVOK K DEJINÁM FILOZOFIE NA SLOVENSKU

V decembrových dňoch minulého roku sa v Domove vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach konal vedecký seminár venovaný vývinu pokrokového filozofického myslenia na Slovensku v rokoch 1900—1948. Seminár sa uskutočnil ako integrálna súčasť riešenia úlohy ŠPZV IX-3-4/04: *Pokrokový filozofický odkaz z dejín českého a slovenského myslenia pre súčasnosť*, ktorú koordinuje odbor dejín filozofie a sociológie ÚFS SAV. Vedecký seminár, ktorého sa zúčastnil rad vedeckých a vedecko-pedagogických pracovníkov SAV a ČSAV, v podstate predstavoval aktívnu prezentáciu a verejnú oponentúru výsledkov práce riešiteľského kolektívu II. zväzku *Dejín filozofického myslenia na Slovensku* v období, ktoré je rámcovo vymedzené koncom 19. a prvou polovicou 20. storočia.

Na seminári bola predložená viac ako 500 stránková maketa pripravovaného druhého zväzku *Dejín filozofického myslenia na Slovensku*, v ktorej riešitelia úzko nadväzujú na výsledky dosiahnuté v predchádzajúcom období. Jej obsahom je predovšetkým analýza počiatkov a rozvoja marxisticko-leninského filozofického myslenia na Slovensku v kontexte historického vývinu spoločnosti, jej revolučných premien, od prelomu nášho storočia až po inštitucionalizáciu marxisticko-leninskej filozofie na Slovensku koncom štyridsiatych rokov. Predložená maketa II. zväzku predstavuje prvý komplexný variant pripravovaného diela vo forme syntézy historicko-filozofických výskumov bádateľského kolektívu.

Vedecký seminár otvoril zodpovedný riešiteľ ČÚ ŠPZV IX-3-4/04 a vedúci autorského kolektívu II. zväzku *Dejín filozofického myslenia na Slovensku* člen kor. Ján Bodnár hlavným referátom — *Predpoklady a tendencie filozofického vývoja na prelome 19. a 20. storočia*. Autor v ňom venoval pozornosť širším spoločensko-politickým, kultúrnym a konkrétne historickým predpokladom a podmienkam vývinu filozofického myslenia na Slovensku v časovom diapazone, ktorý zahŕňa posledné dve desaťročia devätnásteho a prvé dve desaťročia nášho storočia.

J. Bodnár tu zároveň upozornil na existenciu závažného a neopomenuteľného historického paradoxu, ktorý treba pri dejinnej filozofickej analýze daného obdobia u nás brať do úvahy. Ide totiž o to, že práve toto obdobie, ktoré

možno v európskom kontexte bezosporu považovať za historický medzník vo vývine filozofie, v našich podmienkach predstavuje historickú etapu, ktorú, žiaľ, musíme hodnotiť ako málo plodnú a tvorivú.

J. Bodnár ďalej podrobne charakterizuje súdobú spoločensko-politickú situáciu a atmosféru s jej inhibičnou funkciou procesov duchovného, a najmä filozofického vývinu slovenského národa. V tomto čase na európske javisko dejín filozofického myslenia nastupuje už marxistická a neskôr marxisticko-leninská filozofia ako ucelený, koherentný myšlienkový systém, ako kvalitatívne nová podoba vývinu materialistickej línie vo filozofii. Nastupuje ako systém, ktorý vznikol a rozvíja sa práve v podmienkach hlbokkej krízy tradičných — klasických filozofických systémov, ale i pokusov o jej prekonanie v podmienkach výrazného formovania nových vývinových trendov na pôde idealizmu.

Pri dejinno-filozofickom vývine daného obdobia treba brať zreteľ i na skutočnosť, že k mimoriadnemu oživeniu, aktivizácii došlo i v iných smeroch filozofickej tvorby v európskom kontexte.

Popri vnútorných stimuloch tejto aktivizácie, zameraných na prekonanie krízy tradičnej filozofie pôsobili aj vonkajšie stimuly, ku ktorým nesporne patrila nastupujúca priemyselná revolúcia a s ňou spojené zmeny v sociálnej, hospodárskej a politickej sfére života ľudí, ako i súdobý pokrok vo vede a technike.

Na pozadí pôsobenia uvedeného komplexu faktorov sa v nemarxistickej filozofii už na konci minulého storočia sformovali dve ideové iniciatívy, ktoré sa postupne stávajú bázou vzniku rozmanitých buržoázných filozofických smerov, prúdov a škôl. Obe tieto filozofické iniciatívy, ako zdôraznil autor hlavného referátu, však mali za cieľ prestavbu základných teoreticko-metodologických východísk filozofického bádania: jedna na pôde scientifikácie filozofického uvažovania a druhá v smere tzv. antropologického obratu.

Na Slovensku v tomto období vo vývine duchovného života spoločnosti bola kvalitatívne iná situácia, ktorá bola do značnej miery determinovaná tým, že fakticky celý intelektuálny potenciál spoločnosti musel byť (a aj bol) maximálne koncentrovaný na obranu národného života a existencie národa vôbec.

Objektívne toto obdobie, od ktorého sa odvíja proces, identifikovaný v druhom zväzku pripravovaného diela, možno charakterizovať ako časový úsek mimoriadneho národnostného, sociálno-ekonomického a politického útlaku.

V tomto období, najmä však od prelomu storočia, až do konca I. svetovej vojny, kulminovala duchovná kríza nielen na Slovensku, ale, ako to zdôraznil J. Bodnár, i v celom Uhorsku. Táto kríza bola príčinou takmer uhasínajúcej filozofickej aktivity, prerušenia kontinuity s bohatou myšlienkovou tradíciou z obdobia renesancie, reformácie, osvietenstva a národného obrodzenia.

Naznačená špecifická situácia vo vtedajšom Uhorsku na jednej strane ostro kontrastovala s nebývalou duchovnou aktivitou, diferenciaciou a plodnosťou ideových prúdov v ostatných európskych krajinách. Na druhej strane vytvárala historický, triedne determinovaný rámec duchovného a filozofického vývinu na Slovensku s mohutným retardačným účinkom, ktorý do značnej miery poznačil aj následné procesy rozvoja ideových konštrukcií, ktoré sú predmetom skúmania II. zväzku *Dejín filozofického myslenia na Slovensku*.

Súčasnou vedeckého seminára boli i vystúpenia ďalších členov riešiteľ-

ského kolektívu autorov pripravovaného diela, ktoré logicky vnútorne korešpondujú a chronologicky nadväzujú na problematiku vstupnej štúdie makety.

Nižšie uvedené príspevky poskytlí plastický, i keď zatiaľ nie celkom úplný obraz o jednotlivých smeroch, vývinových trendoch, resp. predstaviteľoch filozofického myslenia na Slovensku v danom období: *Filozofické východiská hlasitickej ideológie*, čl. kor. J. Bodnár, DrSc.; *Sociálno-filozofické koncepcie v medzivojnovom období*, PhDr. K. Kollár, CSc.; *Analýza kriticko-realistického filozofie Sv. Štúra*, PhDr. T. Pichler, CSc.; *K vývinu filozofického myslenia na Slovensku v r. 1918—48*, PhDr. V. Bakoš, CSc.; *Náboženská filozofia na Slovensku v r. 1918—48*, PhDr. T. Münz, CSc.; *Formovanie marxisticko-leninského filozofického frontu v r. 1938—48*, PhDr. D. Smreková, CSc.

V diskusií, ktorá bola integrálnou časťou seminára, ako i vo vystúpeniach členov opONENTSKEJ rady, boli dosiahnuté výsledky riešiteľského kolektívu hodnotené pozitívne. Predložená maketa II. zväzku bola charakterizovaná ako kvalitný, heuristicky nový vedecký materiál, plne použiteľný pre konečné spracovanie a ukončenie pripravovanej syntézy. Z metodologického hľadiska bolo kladne hodnotené aplikovanie princípu diferencovaného prístupu k nemarxistickým ideovým prúdom, ako i použitie nových prístupov k systematizácii a kompletizácii teoretických východísk dejinno-filozofického výskumu predmetného obdobia.

Karol Kollár